

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Daniela Černá

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury

Bakalářská práce

**FREKVENCE POLOVĚTNÝCH KONSTRUKCÍ (GÉRONDIF, PARTICIPE PRÉSENT,
INFINITIF) V JAZYCE UMĚLECKÉHO STYLU**

vedoucí bakalářské práce: PhDr. Eva Müllerová, CSc.

autor bakalářské práce: Daniela Černá

obor studia: Francouzský jazyk a německý jazyk se zaměřením na vzdělávání

rok dokončení práce: 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že bakalářskou práci s názvem *Frekvence polovětných konstrukcí (gérondif, participe présent, infinitif) v jazyce uměleckého stylu* jsem vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne 10. dubna 2012

.....

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Evě Müllerové, CSc. za její cenné rady, připomínky a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

V Praze dne 10. dubna 2012

.....

NÁZEV:

Frekvence polovětných konstrukcí (gérondif, participe présent, infinitif) v jazyce uměleckého stylu.

AUTOR:

Daniela Černá

KATEDRA:

Katedra francouzského jazyka a literatury

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Eva Müllerová, CSc.

ABSTRAKT:

Cílem bakalářské práce „Frekvence polovětných konstrukcí (gérondif, participe présent, infinitif) v jazyce uměleckého stylu“ je demonstrovat výskyt a využití polovětných konstrukcí ve vybraných dílech francouzské literatury. Vlastnosti polovětných konstrukcí jsou prokázány na základě statistické rešerše jejich frekvence na prvních deseti stranách studovaného výtisku zvoleného díla. Práce si také klade za cíl potvrdit vliv literárního žánru a doby, ve které dílo vzniklo, na výběr polovětných konstrukcí. Závěry této bakalářské práce by měly poukázat na pozici infinitivu, gérondif a participe présent ve francouzském jazyce a mohly by také sloužit budoucím učitelům francouzského jazyka jako přehled o zastoupení této problematiky v literárních dílech.

KLÍČOVÁ SLOVA:

polovětné konstrukce, větné členy, gérondif, participe présent, infinitif

TITLE:

The Frequency of Non-finite Clauses (gerund, present participle, infinitive) in Works of French Literature.

AUTHOR:

Daniela Černá

DEPARTMENT:

Department of French Language and Literature.

SUPERVISOR:

PhDr. Eva Müllerová, CSc.

ABSTRACT:

The aim of the thesis is to examine the frequency and the function of non-finite clauses in selected works of French literature. It is possible to establish the characteristic features of non-finite clauses by means of a statistical research of the prevalence of particular clauses within the first ten pages of selected works of French literature. Another goal of the thesis lies in the definition of the influence of both the literary genre and the period in which the work was written on the choice of particular non-finite clauses. In conclusion, the thesis should underline the position of French non-finite clauses and could also serve as a tool for prospective French teachers in the form of a review of the representation of non-finite clauses in literary language.

KEYWORDS:

non-finite clause, gerund, present participle, infinitive, sentence elements

Obsah

ÚVOD	1
1 HISTOIRE DU CHEVALIER DES GRIEUX ET DE MANON LESCAUT	2
2 INFINITIF	2
2.1 Infinitif comme le membre de la phrase	3
2.1.1 Infinitif comme la partie du prédicat verbal composé	3
2.1.2 Verbes factitifs faire et laisser en liason avec l'infinitif du verbe à sens plein 4	
2.1.3 Complément déterminatif.....	6
2.1.4 Complément d'objet direct et indirect	7
2.2 Infinitif dans le rôle de la phrase	8
2.2.1 Proposition subordonnée circonstancielle temporelle	9
2.2.2 Proposition subordonnée complétive.....	10
2.2.3 Proposition subordonnée circonstancielle finale	11
2.2.4 Proposition subordonnée cironstancielle finale fausse	12
2.2.5 Coordination.....	13
3 GÉRONDIF	13
3.1 Gérondif comme le membre de la phrase	14
3.2 Gérondif dans le rôle de la phrase	15
3.2.1 Proposition subordonnée circonstancielle temporelle	15
3.2.2 Coordination.....	16
4 PARTICIPE PRÉSENT	17
4.1 Participe présent dans le rôle de la phrase	18
4.1.1 Proposition subordonnée circonstancielle causale	18
4.1.2 Proposition subordonnée relative	19
4.1.3 Proposition subordonnée circonstancielle temporelle	19
4.1.4 Proposition subordonnée circonstancielle consécutive.....	20
4.1.5 Coordination.....	21
5 L'ÉCOLE DES FEMMES	21
6 INFINITIF	22
6.1 Infinitif comme le membre de la phrase	22
6.1.1 Infinitif dans le rôle du prédicat verbal.....	23
6.1.2 Complément déterminatif.....	25

6.1.3	Attribut verbo-nominal	26
6.1.4	Sujet réel.....	27
6.2	Infinitif dans le rôle de la phrase	28
6.2.1	Proposition subordonnée circonstancielle finale.....	28
6.2.2	Proposition subordonnée complétive	30
6.2.3	Coordination.....	31
7	GÉRONDIF.....	31
8	PARTICIPE PRÉSENT	33
8.1	Proposition subordonnée relative	33
8.2	Participe présent dans la phrase principale	34
ZÁVĚR	.....	36
RESUMÉ.....	.....	39
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	.....	42
Primární literatura	.....	42
Sekundární literatura	.....	42
SEZNAM POUŽITÝCH TERMÍNŮ	.....	43

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je analýza frekvence polovětných konstrukcí (*gérondif*, *participe présent*, *infinitif*) v jazyce uměleckého stylu. Toto téma jsme si zvolili proto, že bychom chtěli prokázat, v jakém zastoupení se polovětné konstrukce vyskytují ve francouzské literatuře. Budoucí učitel francouzského jazyka by měl mít přehled o frekvenci této problematiky v literatuře, jelikož se s jednotlivými jevy studenti setkávají již během prvního roku studia francouzského jazyka. Chtěli bychom tedy dokázat, že je potřeba klást důraz na výuku těchto gramatických jevů, přesněji na použití *gérondif*, *participe présent* a *infinitif*, jejichž pochopení je nezbytné pro správné porozumění francouzskému textu.

Pro francouzský jazyk je typické používání polovětných konstrukcí vyjádřených pomocí *infinitif*, *gérondif* a *participe présent* místo vedlejších vět. Tyto konstrukce mají určitá pravidla. V naší bakalářské práci bychom chtěli zmíněná pravidla potvrdit nebo vyvrátit na základě výskytu těchto konstrukcí ve vybraných odlišných dílech francouzských autorů uměleckého stylu.

V bakalářské práci se opíráme o statistický výskyt jednotlivých polovětných konstrukcí vyskytujících se v různých dílech uměleckého stylu. Základem statistického hledání je vzorek z každé studované publikace v rozsahu deseti stran daného výtisku knihy. Tento rozsah bude sloužit jako vzor pro demonstraci frekvence polovětných konstrukcí v uměleckém stylu. Dále se pokusíme o komparaci použití polovětných konstrukcí uměleckého stylu ve studovaných dílech francouzských autorů.

Studovaná díla krásné literatury se od sebe navzájem liší datem vzniku a také žánrem. Tím bychom chtěli potvrdit vliv jednotlivých literárních žánrů a století, ve kterých tato díla vznikala, na zařazení polovětných konstrukcí.

Infinitif, *gérondif* a *participe présent* je ve francouzském jazyce prostředkem k vytvoření polovětné konstrukce, ale objevuje se také ve funkci větných členů. Cílem této práce je také ukázat, který fenomén je častější a který převládá ve francouzském jazyce 17. a 18. století.

1 HISTOIRE DU CHEVALIER DES GRIEUX ET DE MANON LESCAUT

Histoire du chevalier des Grieux et de Manon Lescaut, dále jen *Manon Lescaut*, je prozaické dílo z roku 1731, jejímž autorem je abbé Antoine-François Prévost d'Exiles¹. Jedná se příběh, ve kterém je kladen důraz na psychologii postav a dobrodružný děj. Tento příběh se řadí k moderní románové literatuře a je považován za jeden z modelů velkých románů devatenáctého století. Příběh rytíře des Grieux a Manon inspiroval českého autora Vítězslava Nezvala² k vytvoření divadelní hry ve verších s názvem *Manon Lescaut*³ (srv. ŠRÁMEK, 1997, s. 117).

Jelikož je román *Manon Lescaut* prozaické dílo, obsahuje popisné pasáže, ve kterých autor mohl hojně použít, mimojiné, polovětné konstrukce vyjádřené pomocí *infinitifu*, *gérondif* a *participe présent*.

2 INFINITIF

„L'infinitif, qui n'oppose qu'une forme simple à une forme composée, est dépourvu des indices grammaticaux qui permettent de signaler la personne, le nombre et le temps.

Il n'exprime du procès que l'idée, et ne marque ni présent, ni futur, ni passé. Le contexte seul lui apporte une „coloration temporelle“.

Il n'a pas de valeur modale propre. Il présente le procès dans sa généralité et seul le contexte (formes verbales personnelles, compléments de circonstance, intonation, etc.) indique si les faits qu'il évoque sont réels ou non, ou si leur réalité est prise en considération par le sujet.

Employé comme un substantif, il en connaît les principales fonctions; employé comme verbe, il peut être le noyau d'un groupement comprenant sujet et objet.“ (CHEVALIER, 1982, s. 370).

„L'infinitif peut avoir toutes les fonctions du nom.“ (LE ROBERT, 2004, s. 532).

---

¹ 1697-1763

² 1900-1958

³ 1940

„*L’infinitif remplace une subordonnée complétive ou circonstancielle lorsque le verbe principal et le verbe subordonné ont le même sujet.*“ (DELATOUR, 1991, s. 75).

2.1 Infinitif comme le membre de la phrase

V díle *Manon Lescaut* se *infinitif* také vyskytuje ve funkci větného členu, a to konkrétně ve funkci předmětu přímého a nepřímého, přívlastku neshodného a jako součást přísudku složeného.

2.1.1 Infinitif comme la partie du prédicat verbal composé

Infinitif, ve funkci větného členu, se nejvíce vyskytuje jako součást přísudku složeného. K vytvoření složeného přísudku je třeba spojení neplnovýznamového slovesa s plnovýznamovým slovesem, které je ve formě *infinitivu*.

Téměř polovina výskytů *infinitivu* jako součást přísudku složeného se pojí s modálními slovesy. „*Způsobová slovesa vyjadřují vztah mluvčího nebo pisatele k ději vyjádřenému infinitivem slovesa plnovýznamového.*“ (HENDRICH, 1992, s. 386).

Nejvíce je v tomto díle použito modálního slovesa *pouvoir* a *infinitivu* ve funkci přísudku složeného. Největší zastoupení modálního slovesa představuje sloveso *pouvoir*, které vyjadřuje možnost, schopnost, dovolení atd.

Příklady:

„*Il ne put m’en **donner** que de fort générales.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 49).

„*Voilà un jeune homme, ajouta l’archer, qui pourrait vous **instruire** mieux que moi sur son sujet.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 49).

„*Je ne vous presse pas, lui dis-je, de me découvrir le secret de vos affaires, mais si je puis vous **être** utile à quelque chose, je m’offre volontiers à vous rendre service.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 50).

„Voyons donc, lui dis-je, ce qu'il faut vous **donner** pour vous empêcher de la sentir.“ (PRÉVOST, 1977, s. 51).

„Je veux vous **apprendre** non seulement mes malheurs, et mes peines, mais encore mes désordres, et mes plus honteuses faiblesses.“ (PRÉVOST, 1977, s. 52).

„Je dois **avertir** ici le Lecteur que j'écrivis son histoire presque aussitôt après l'avoir entendue, et qu'on peut s'assurer par conséquent, que rien n'est plus exact et plus fidèle que cette narration.“ (PRÉVOST, 1977, s. 53).

Modální slovesa vyžadují spojení s *infinitivem* plnovýznamového slovesa. Užití *infinitivu* jako součást složeného přísudku je tedy gramaticky nutné. Jelikož je román *Manon Lescaut* prozaické dílo, autor dokresluje děj právě použitím modálních sloves. Ta zdůrazňují postoj vypravěče nebo názor postavy, která promlouvá. Plnovýznamové sloveso tak dostává další rozměr a je modálním slovesem upřesněno. Nejčastěji tak autor vyjadřuje nejistotu nad uskutečněním děje. To dokazuje právě použití modálního slovesa *pouvoir*, které vyjadřuje možnost uskutečnění děje, schopnost protagonisty něco vykonat atd. Uplatněním modálních sloves je projev obohacený a děj není tak strohý.

2.1.2 Verbes factitifs faire et laisser en liason avec l'infinitif du verbe à sens plein

Značné uplatnění *infinitivu* ve funkci části složeného přísudku se projevuje ve spojení s faktitivním slovesem *faire*. „Faire + infinitiv – vyjadřuje působení nějakého činitele na činnost nebo stav někoho jiného.“ (HENDRICH, 1992, s. 389).

Příklady:

„Ce n'est rien, Monsieur, me dit-il, c'est une douzaine de filles de joie que je conduis avec mes compagnons jusqu'au Havre de Grâce, où nous les ferons **embarquer** pour l'Amérique.“ (PRÉVOST, 1977, s. 48).

„La curiosité me fit **descendre** de mon cheval que je laissai à mon valet, et étant entré avec peine en perçant la foule, je vis en effet quelque chose d'assez touchant.“ (PRÉVOST, 1977, s. 48).

„L'impossibilité de réussir par la force m'a fait **mettre** les armes bas.“
(PRÉVOST, 1977, s. 50).

„Il se passa environ deux ans qui me la firent **oublier** tout à fait, jusqu'à ce que le hasard me fit **renaître** l'occasion d'en apprendre à fond toutes les circonstances.“
(PRÉVOST, 1977, s. 51).

„Il portait sur le bras un vieux portemanteau, ne faisant qu'**arriver** dans la ville.“
(PRÉVOST, 1977, s. 52)

„Ma naissance, le succès de mes études, et quelques bonnes qualités naturelles m'avaient fait **connaître** et **estimer** de tous les honnêtes gens de la ville.“ (PRÉVOST, 1977, s. 53).

Druhým zástupcem faktitivních sloves, které se často v tomto díle vyskytuje a které vyžaduje přítomnost plnovýznamového slovesa v *infinitivu*, je sloveso *laisser*. Od slovesa *faire* ve spojení s plnovýznamovým slovesem se někdy odlišuje významem.

Příklady:

„Je l'ai interrogée plusieurs fois sur la route, elle s'obstine à ne me rien répondre, mais quoique je n'aie point reçu ordre de la ménager plus que les autres, je ne laisse pas d'**avoir** quelques égards pour elle; parce qu'il me semble qu'elle vaut un peu mieux que ses compagnes.“ (PRÉVOST, 1977, s. 49).

„Quoiqu'il parût faire ce récit assez tranquillement, il laissa **tomber** quelques larmes en le finissant.“ (PRÉVOST, 1977, s. 50).

„Je lui fis mille caresses, et j'ordonnai dans l'auberge qu'on ne le laissât **manquer** de rien.“ (PRÉVOST, 1977, s. 52).

Tento výskyt dokazuje skutečnost, že značný počet přísudků ve francouzštině se vyjadřuje kombinací určitého tvaru neplnovýznamového slovesa a *infinitivu*. Velmi oblíbeným prostředkem je kombinace faktitivního slovesa *faire* nebo slovesa *laisser*. Lze tedy pozorovat značné zastoupení v použití faktitivních sloves ve francouzském jazyce. Ze

sémantického hlediska je uplatnění faktitivních vazeb velmi obvyklým prostředkem pro vyjádření děje a tato hojná frekvence dokazuje tvrzení Josefa Hendricha: „*Faktitivní vazby jsou velmi časté, vyskytují se stále nové a nové.*“ (HENDRICH, 1992, s. 389).

2.1.3 Complément déterminatif

V díle *Manon Lescaut* se dále *infinitif* objevuje ve funkci přívlastku neshodného. Ve všech studovaných případech, kdy *infinitif* vyjadřuje přívlastek neshodný, rozvíjí *infinitif* podstatné jméno a v žádném případě zájmeno. *Infinitif* jako přívlastek neshodný je k podstatnému jménu připojen pomocí předložky *de, à, pour*.

Příklady:

„*Il me répondit honnêtement qu'il ne pouvait m'apprendre qui elle était sans se faire connaître lui-même, et qu'il avait de fortes **raisons pour souhaiter** de demeurer inconnu.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 49).

„*Ils ont voulu être payés chaque fois qu'ils m'ont accordé la **liberté de parler** à ma maîtresse.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 50).

„*J'avais le **défaut** naturel **d'être** excessivement timide...*“ (PRÉVOST, 1977, s. 54).

„*Elle me dit après un moment de silence, qu'elle ne prévoyait que trop qu'elle allait être malheureuse, mai que c'était apparemment la volonté du Ciel, puisqu'il ne lui laissait nul **moyen de l'éviter.***“ (PRÉVOST, 1977, s. 55).

„*Je me suis étonné mille fois, en y réfléchissant depuis, d'où me venait alors tant de hardiesse et de **facilité à m'exprimer**; mais on ne ferait pas une divinité de l'Amour, s'il n'était accoutumé à opérer des prodiges.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 55).

Přívlastek neshodný slouží všeobecně k přiblížení, vymezení a přesnějšímu určení „*jakkéhokoli větného členu, který je vyjádřen podstatným jménem nebo zájmenem*“ (HENDRICH, 1992, s. 575). Přívlastek neshodný může být vyjádřen také různými slovními druhy. Použití *infinitivu* jako přívlastku neshodného je ve francouzském jazyce běžný a rozšířený element, jak to také dokazuje výskyt v díle *Manon Lescaut*.

Autor používá přívlastek neshodný, zajisté i přívlastek shodný, který ale nemůže být vyjádřen pomocí *infinitivu*, aby oživil děj příběhu. Zvláště oživujícím způsobem je použití *infinitivu*, tedy neurčitku, který dodává vyjadřování spád. Jelikož je dílo *Manon Lescaut* prozaické, obsahuje také popisné pasáže, které jsou použitím přívlastků neshodných oživovány, ale také upřesňovány a blíže charakterizovány.

2.1.4 Complément d'objet direct et indirect

Dalším způsobem uplatnění *infinitivu* ve funkci větného členu je vyjádření předmětu přímého a nepřímého. Toto užití je však v porovnání s ostatními výskyty *infinitivu* jako větného členu méně frekventované.

Příklady:

„*Il n'y a qu'un moment qu'ayant osé m'en approcher malgré leurs menaces, ils m'ont allongé deux ou trois grands coups du bout de leurs fusils.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 50).

„*La veille même de celui que je pensais quitter cette ville étant à me promener avec mon ami, qui s'appelait Tiberge, nous vîmes arriver le coche d'Arras, et nous le suivîmes par curiosité jusqu'à l'auberge où ces voitures descendent.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 54).

V tomto díle jsou pouze dva výskyty *infinitivu* použitého jako předmět přímý. Lze to odůvodnit tím, že autor spíše volil jiné způsoby k vyjádření přímého předmětu. Výskyt předmětu přímého je hojný, ale převažuje ve formě zájmen nebo podstatných jmen. Toto využití *infinitivu* není tedy tak značné.

Příklady:

„*Elle tâchait néanmoins de se tourner autant que sa chaîne pouvait le permettre, pour dérober son visage aux yeux des spectateurs.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 48).

„*La bonne grâce et la vive reconnaissance avec laquelle ce jeune homme me remercia, achevèrent de me persuader qu'il était né quelque chose, et qu'il méritait ma libéralité.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 51).

Výskyt *infinitivu* ve funkci předmětu nepřímého je o něco početnější než výskyt ve funkci předmětu přímého. To dokazuje fakt, že je více sloves, která vyžadují ve vazbě s jiným slovesem spojení pomocí předložky *de, à*, které je ukazatelem předmětu nepřímého, než je sloves s přímou vazbou, tedy vazbou bez předložky, což je typické pro předmět přímý.

2.2 Infinitif dans le rôle de la phrase

Podmínkou pro použití *infinitivu* k vyjádření polovětné konstrukce, která nahrazuje vedlejší větu, je shoda podmětu obou vět souvětí nebo změna předmětu ve větě hlavní do funkce podmětu ve větě vedlejší. Polovětná konstrukce může nahradit větu vedlejší i hlavní v souřadně i podřadně spojeném souvětí. Jestliže je tato podmínka splněná, to znamená, je-li podmět věty hlavní a podmět věty vedlejší shodný, může se věta nahradit pomocí polovětné konstrukce, např. použitím *infinitivu*. „*Infinitiv je neurčitý slovesný tvar, který nevyjadřuje ani osobu, ani číslo, ani čas.*“ (HENDRICH, 1992, s. 241). Ve funkci polovětné konstrukce tyto gramatické kategorie vyjadřuje, přejímá je z řídicí věty, se kterou se tyto kategorie musí shodovat. Ze sémantického i gramatického hlediska může tedy vyjádřit plnohodnotnou a srozumitelnou větu a navíc se ve francouzském jazyce dává těmto konstrukcím přednost.

Polovětná konstrukce vychází z vedlejší věty, kterou má nahradit. Pokud je tato věta uvozená spojkou, polovětná konstrukce je ve většině případů tvořena spojením příslušné předložky, která vychází s použité spojky nebo má stejný význam, a *infinitivu*.

Použití *infinitivu* k vyjádření celé věty je ve francouzském jazyce zcela běžné a „*infinitivů se ve francouzštině užívá častěji než v češtině.*“ (HENDRICH, 1992, s. 241). Uplatnění polovětné konstrukce je v některých případech povinné, jak například uvádí publikace *Grammaire progressive du français niveau avancé*:

„*L’infinitif remplace obligatoirement le subjonctif après les conjonctions: que, pour que, afin que, avant que, sans que, de peur que, de crainte que, en attendant que, quand le sujet du premier verbe et celui du verbe au subjonctif sont les mêmes.*“ (BOULARÈS, 1997, s. 76).

Dále se rozlišuje použití polovětné konstrukce, které je nepovinné. Tedy záleží na postoji mluvčího, který způsob vyjádření vedlejší věty zvolí. Náhrada věty pomocí *infinitivu* je spíše záležitostí vyššího stylu použití jazyka (srv. BOULARÈS, 1997, s. 76).

Podle většiny publikací věnované francouzské gramatice je tato náhrada pomocí *infinitivu* upřednostňována, jestliže jde o fakultativní použití náhrady vedlejší věty *infinitivem*. Nemluvě o použití *infinitivu*, které je povinné. „*L’infinitif peut remplacer l’indicatif quand le sujet du premier verbe et celui de l’indicatif sont le mêmes; le niveau de langue est alors plus soutenu.*“ (BOULARÈS, 1997, s. 76).

V díle *Manon Lescaut* je nejčastěji pomocí *infinitivu* nahrazená vedlejší věta obsahová, a to v třiceti osmi případech. Poté byla *infinitivní* polovětnou konstrukcí nejčastěji nahrazena vedlejší věta účelová. Pouze v pěti případech nahradil *infinitif* vedlejší větu časovou. Co se týče nahrazení věty hlavní v souřadně spojeném souvětí, vyskytuje se *infinitiv* pouze třikrát, a to jako náhrada hlavní věty ve vztahu odporovacím k řídící větě.

2.2.1 Proposition subordonnée circonstancielle temporelle

Příklady:

„*Je dis quelques mots à sa maîtresse **avant que de sortir.***“ (PRÉVOST, 1977, s. 51).

„*Je dois avertir ici le Lecteur que j’écrivis son histoire presque aussitôt **après l’avoir entendue**, et qu’on peut s’assurer par conséquent, que rien n’est plus exact et plus fidèle que cette narration.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 53).

„*Je lui proposai de se loger dans un cabaret, dont l’hôte qui s’était établi à Amiens, **après avoir été** longtemps cocher de mon père, était dévoué entièrement à mes ordres.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 56).

Autor používá pouze malého množství vyjádření časových souvislostí pomocí *infinitivu* ve srovnání s ostatními vyskytujícími se případy polovětných konstrukcí. Autor vypráví děj, který se odehrává v jedné časové linii. Nemá tedy důvod více upřesňovat časové údaje pomocí vedlejších vět časových, kterými by upozorňoval na časové údaje.

Použití vedlejších vět časových slouží v těchto případech pro vyjádření předčasnosti děje. V dalších případech, kdy chce autor seznámit čtenáře s časovými údaji, jsou zde převážně použity jiné prostředky k vymezení a určení časové reality, a to zejména podstatná jména, příslovce a časové předložky spojené se jmény. Dále samotné řazení vět vyjadřuje postupně se odehrávající děj. Dalším velmi častým prostředkem je použití polovětné konstrukce vyjádřené *gérondif*, které nejčastěji upozorňuje na současně probíhající děj. Blíže v kapitole *Gérondif jako polovětná konstrukce*.

2.2.2 Proposition subordonnée complétive

Nejčastější použití *infinitivu* jako polovětné konstrukce se v tomto díle vyskytuje v případech, ve kterých *infinitif* nahrazuje vedlejší věty obsahové. Jsou to takové věty vedlejší, které jsou bez použití infinitivní polovětné konstrukce uvozené nejčastěji spojkou *que*. „*Podle toho, kterému větnému členu odpovídají svou funkcí v souvětí, rozlišujeme vedlejší věty obsahové (podmětné a předmětné).*“ (HENDRICH, 1992, s. 620). V tomto díle se vyskytují více věty předmětné než věty podmětné.

Příklady:

Proposition subordonnée complétive d'objet:

„*Je fus surpris en entrant dans ce bourg d'y voir tous les habitants en alarme.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 47).

„*J'ai proposé aux archers de me permettre du moins de les suivre, en leur offrant de les récompenser.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 50).

„*Je suis fâché de ne pouvoir vous servir autrement.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 51).

„*Les vacances arrivant, je me préparais à retourner chez mon père, qui m'avait promis de m'envoyer bientôt à l'Académie.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 53).

Proposition subordonnée complétive du sujet:

„*Il était obligé de **prendre** l'état ecclésiastique.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 54).

Použití polovětné konstrukce místo vedlejší věty obsahové (podmětné či předmětné) poukazuje na skutečnost, že je ve francouzském jazyce velice běžné použití spojky *que*. Jelikož je v těchto větách splněná podmínka shody podmětů v obou větách, autor upřednostnil možnost náhrady věty vedlejší pomocí infinitivu. Infinitivní polovětné konstrukce jsou připojeny k řídicí větě pomocí předložky, která vychází z rekce slovesa použitého v řídicí větě.

2.2.3 Proposition subordonnée circonstancielle finale

Vedlejší věta účelová je nejčastěji uvozená ve francouzském jazyce spojkami *pour que*, *afin que*, které vyžadují použití konjunktivu. Dle výše zmíněného pravidla je povinné použít infinitivní polovětné konstrukce v případě, kdy jsou podmínky obou vět shodné.

Příklady:

„*Ayant repris mon chemin par Évreux où je couchai la première nuit, j'arrivai le lendemain pour **dîner** à Pacy qui en est éloigné de cinq ou six lieues.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 47).

„*Enfin un archer revêtu d'une bandoulière et le mousquet sur l'épaule, ayant paru à la porte, je lui fis signe de la main de **venir** à moi.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 48).

„*Je suis obligé pour **satisfaire** leur avarice et pour me mettre en état de continuer du moins la route à pied, de vendre ici un mauvais cheval qui m'a servi jusqu'à présent de monture.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 50).

„*Elle me répondit ingénument qu'elle y était envoyée par ses parents pour **être** Religieuse.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 55).

„*Je fus surpris à l'arrivée de son conducteur qu'elle m'appelât son cousin, et que sans paraître déconcertée le moins du monde, elle me dît que puisqu'elle était assez*

heureuse pour me rencontrer à Amiens, elle remettait au lendemain son entrée dans le couvent, afin de se procurer le plaisir de souper avec moi.“ (PRÉVOST, 1977, s. 56).

Použití *infinitivu* k vyjádření vedlejší věty účelové je velice časté. Polovětné infinitivní konstrukce jsou použity v případech, kdy se shoduje podmět věty hlavní s podmětem věty vedlejší nebo předmět věty hlavní se stává podmětem věty vedlejší. Toto použití vyplývá z pravidla francouzské gramatiky, podle kterého je nutné použít infinitivní polovětné konstrukce v případě shody podmětů a výskytu konjunktivu. Jelikož účelové spojky *pour que*, *afin que* vyžadují použití konjunktivu, je častý výskyt těchto polovětných konstrukcí vyjadřující účel logický a jediným gramaticky správným řešením. Nejčastěji se vyskytuje případ použití předložky *pour* a *infinitivu* a pouze pár výskytů spojení předložky *afin de* s *infinitivem*. Další jiné předložky ve spojení s *infinitivem* pro vyjádření účelu není použito. Můžeme tedy sledovat velkou oblíbenost vedlejších vět účelových, a to zejména vyjádřených účelovou spojkou *pour que*, v polovětné konstrukci nahrazenou předložkou *pour*. Vedlejší věta účelová je v tomto díle oblíbeným způsobem, pomocí kterého autor vysvětluje jednání postav.

2.2.4 Proposition subordonnée circonstancielle finale fausse

Zvláštním případem je použití *infinitivu* ve spojení s podřadící spojkou *pour*, které ovšem významově vyjadřuje souvětí souřadné ve vztahu slučovacím.

Příklady:

„Ils se précipitaient de leurs maisons pour courir en foule à la porte d'un mauvais cabaret, au devant duquel étaient deux chariots couverts.“ (PRÉVOST, 1977, s. 47).

„Il demeurait à Amiens après moi, pour y faire les études que conviennent à cette profession.“ (PRÉVOST, 1977, s. 54).

Výskyt dvou vět, které jsou nahrazeny jednoduchou větou a předložkou *pour* ve spojení s *infinitivem*, dokazuje možnost použití spojení, které se gramaticky jeví jako věta

vedlejší, ale významově odpovídá souřadnému spojení. V těchto případech je zde vyjádřen souřadný vztah slučovací, významově si můžeme dosadit českou spojku *a*.

2.2.5 Coordination

Infinitivní konstrukcí může být také nahrazena hlavní věta souřadně spojeného souvětí.

Příklad:

„*Il l'a suivie depuis Paris sans **cesser** presque un moment de pleurer.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 49).

„*Quoiqu'elle fût encore moins âgée que moi, elle reçut le compliment honnête que je lui fis, sans **paraître** embarrassée.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 55).

„*Mon ami Tiberge, qui ne comprenait à cette scène me suivait sans **prononcer** une parole.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 56).

Na prvních deseti stranách je věta hlavní nahrazena *infinitivem* pouze ve třech případech. Ve všech těchto větách následuje *infinitiv* po předložce *sans*. Tato konstrukce vyjadřuje odporovací vztah mezi větami hlavními. Jiné vztahy mezi větami hlavními, jako např. vztah slučovací, stupňovací, vylučovací, důsledkový a příčinný, nejsou pomocí infinitivní polovětné konstrukce vyjádřeny. Z toho můžeme vyvodit, že náhrada vět pomocí *infinitivů* ve francouzském jazyce se převážně uplatňuje v podřadně spojených souvětí. Výskyt náhrady věty hlavní je velmi nízký. Vztahy v souvětí souřadném jsou převážně vyjádřeny pomocí souřadících spojek.

3 GÉRONDIF

„*En français, forme verbale identique au participe présent et précédée de la préposition en, servant à exprimer des compléments précisant les circonstances de l'action.*“ (LE ROBERT, 2004, s. 466).

„Le gérondif français peut exprimer diverses nuances de compléments. Il peut exprimer le temps (ex.: je l'ai croisé en partant), la manière (ex.: il marche en traînant la jambe), le moyen (ex.: l'appétit vient en mangeant) ou la condition (ex.: il se trompe en croyant cela).“ (LE ROBERT, 2004, s. 466).

„Le gérondif indique qu'une action se passe en même temps qu'une autre action; les deux actions sont dites simultanées. Le sujet est obligatoirement le même pour les deux verbes. Le gérondif peut exprimer simplement la simultanéité, la cause, le moyen ou la manière, la condition. Quand il est précédé de „tout“, il peut aussi exprimer l'opposition.“ (BOULARÈS, 1997, s. 80).

„Slovesná povaha gerundiva, podobně jako slovesná povaha participia na –ant, se projevuje tím, že po něm mohou následovat předměty (přímý, nepřímý), že může být blíže určeno adverbium a jiným příslovečným určením, že může být negováno, že může být vytvořeno od slovesa pronominálního.“ (ŠABRŠULA, 1986, s. 300).

Ve studovaném vzorku z románu *Manon Lescaut* se gérondif vyskytuje celkově sedmnáctkrát. Pouze v jednom případě je gérondif využit ve funkci větného členu, dále zastupuje ve formě polovětné konstrukce vedlejší větu časovou a větu hlavní v souřadném souvětí.

3.1 Gérondif comme le membre de la phrase

V díle *Manon Lescaut* je gérondif využit pouze jednou ve funkci větného členu, a to pouze ve funkci příslovečného určení způsobu.

Příklad:

„La curiosité me fit descendre de mon cheval que je laissai à mon valet, et étant entré avec peine **en perçant** la foule, je vis en effet quelque chose d'assez touchant.“ (PRÉVOST, 1977, s. 48).

Příslovečné určení se vyznačuje tím, že rozvíjí přísudek a ve francouzském jazyce může být vyjádřen různými slovními druhy a gramatickými konstrukcemi. Tento příklad použití *gérondif* ve funkci příslovečného určení dokazuje skutečnost, že se ve francouzštině upřednostňují i jiné způsoby pro vyjádření příslovečného určení než například příslovce, podstatné či přídavné jméno. Zároveň lze ale také pozorovat, že použití *gérondif* ve funkci větného členu je velmi málo frekventované, jelikož se na deseti stranách studovaného vzorku díla vyskytuje pouze v jednom případě.

3.2 Gérondif dans le rôle de la phrase

3.2.1 Proposition subordonnée circonstancielle temporelle

Hlavní charakteristikou *gérondif* je schopnost vyjádření současně probíhajícího děje. Pokud je splněna podmínka rovnosti podmětů obou vět v souvětí, může se věta vedlejší nahradit pomocí polovětné konstrukce vyjádřené *gérondif*.

Příklady:

„*Je fus surpris **en entrant** dans ce bourg d'y voir tous les habitants en alarme.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 47).

„*Quoiqu'il parût faire ce récit assez tranquillement, il laissa tomber quelques larmes **en le finissant**.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 50).

„***En marchant** l'après-midi dans les rues, je crus apercevoir ce même jeune homme dont j'avais fait la rencontre à Pacy.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 52).

„*Tout mon regret **en quittant** Amiens, était d'y laisser un ami avec lequel j'avais toujours été tendrement uni.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 53).

Dle většiny publikací věnovaných gramatice francouzského jazyka je hlavní předností *gérondif* schopnost vyjádření současnosti s probíhajícím dějem věty hlavní. Toto tvrzení lze dle výskytu *gérondif* ve funkci vedlejší věty časové, vyjádřené polovětnou konstrukcí, v tomto díle potvrdit. Ze sedmnácti případů výskytu *gérondif* v textu je

sedmkrát, tedy téměř v polovině výskytů, uplatněn k vyjádření současně probíhajícího děje. *Gérondif* je tedy hojně používanou gramatickou konstrukcí, kterou lze zachytit skutečnost, že děj věty hlavní i vedlejší se odehrává ve stejném okamžiku. Toto použití polovětné konstrukce k vyjádření vedlejší věty časové lze odůvodnit ze syntaktického a gramatického hlediska tím, že autor dodržuje gramatické pravidlo, podle kterého je možné nahradit větu vedlejší pomocí *gérondif*, tedy pravidlo shody podmětů obou vět. *Gérondif* tak nahrazuje vedlejší větu časovou, která by byla nejčastěji uvozena pořadící spojkou *quand*, v českém ekvivalentu *když*. Dále je použití *gérondif* dalším gramatickým prostředkem ekonomizace v písemném projevu.

3.2.2 Coordination

Příklady:

„*J'aurais passé outre après cette explication, si je n'eusse été arrêté par les exclamations d'une vieille femme qui sortait du cabaret en joignant les mains, et en criant que c'était une chose barbare, une chose qui faisait horreur et compassion.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 48).

„*Que je ne vous trouble point, lui dis-je, en m'asseyant auprès de lui.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 49).

„*Je ne suis embarrassé que pour me conduire jusque-là; et pour procurer à cette pauvre créature, ajouta-t-il en regardant tristement sa maîtresse, quelque soulagement sur la route.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 51).

„*Ah! Monsieur, s'écria-t-il en me baisant la main, je puis donc encore une fois vous marquer mon immortelle reconnaissance.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 52).

Gérondif, ve formě polovětné konstrukce, je v tomto díle nejvíce využit k vyjádření věty hlavní, tedy vztahu souřadného souvětí. Právě použitím *gérondif* je vyjádřen slučovací vztah mezi oběma větami. Lze tedy pozorovat tendenci použití polovětné konstrukce, zastoupené *gérondif*, k vyjádření věty hlavní. V tomto způsobu použití *gérondif* jako polovětné konstrukce nepřevládá jeho hlavní charakteristika časovosti, nýbrž se poukazuje

na skutečnost, že se dva děje sice odehrávají ve stejné časové rovině a současně, ale sémanticky převažuje význam souřadně spojeného souvětí, kde je možné nahradit *gérondif* větou hlavní, která je k předcházející větě připojená spojkou *a*.

Použití *gérondif* v románu *Manon Lescaut* odpovídá definicím z gramatických publikací, podle kterých se *gérondif* převážně využívá k vyjádření současně probíhajících dějů. Toto tvrzení lze potvrdit. *Gérondif* nenahrazuje jen vedlejší větu vedlejší časovou, ale tato gramatická konstrukce má také schopnost vyjádření podmínky, způsobu či prostředku (srv. LE ROBERT, s. 466) Ve studovaném vzorku díla *Manon Lescaut* nebyl *gérondif* použit k vyjádření jiných vztahů v podřadném souvětí kromě vedlejší věty časové. Lze to odůvodnit tím, že autor zvolil pro vyjádření těchto kategorií jiný způsob a použití *gérondif* omezil pouze na časové vyjádření současně probíhajících dějů a uplatnění ve funkci souřadně spojeného souvětí, což vystihuje gramatickou podstatu tohoto jevu.

4 PARTICIPE PRÉSENT

„Le participe présent peut remplacer la relative avec „qui“ et la cause; il remplace dans ce cas „comme“, „étant donné que“. Quand il exprime la cause, le sujet du participe présent peut être semblable ou différent de celui de l'autre phrase.“ (BOULARÈS, 1997, s. 78).

„Le participe en -ANT s'appuie (sauf cas d'emploi absolu) sur un substantif ou un pronom qu'il qualifie, à la façon d'une subordonnée relative. Tout en se maintenant dans la catégorie du verbe, il fonctionne comme un adjectif.“ (CHEVALIER, 1982, s. 374).

„Comme l'infinitif, les participes peuvent jouer plusieurs rôles dans la phrase. En ce qui concerne la syntaxe, les problèmes qui se posent sont voisins de ceux que nous avons rencontrés avec l'infinitif. De même que l'infinitif peut avoir soit un statut de nom soit un statut de verbe, les participes présent et passé sont tantôt forme verbale tantôt forme adjectivale ; il existe en outre des adjectifs en -ant formés sur une base verbale, qui ne sont pas des participes présents.“ (TOMASSONE, 1996, s. 306).

4.1 Participe présent dans le rôle de la phrase

V díle *Manon Lescaut* je možné najít na prvních deseti stranách patnáct výskytů *participe présent* ve formě polovětné konstrukce. V sedmi případech se vyskytuje ve funkci vedlejší věty příčinné, pouze dvakrát ve funkci vedlejší věty vztažné. Dále se zde objevuje dvakrát jako náhrada vedlejší věty časové, jednou ve funkci vedlejší věty důsledkové. Také se vyskytuje ve funkci věty hlavní ve vztahu slučovacím k větě řídicí.

4.1.1 Proposition subordonnée circonstancielle causale

Příklady:

„*Étant retourné à ma solitude, je ne pus être informé de la suite de cette aventure.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 51).

„*Les vacances arrivant, je me préparais à retourner chez mon père, qui m'avait promis de m'envoyer bientôt à l'Académie.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 53).

„*Je lui répétais que j'étais prêt à tout entreprendre; mais n'ayant point assez d'expérience pour imaginer tout d'un coup les moyens de la servir.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 56).

„*Son vieil Argus étant venu pendant ce temps-là nous rejoindre, mes espérances allaient échouer, si elle n'eût eu assez d'esprit pour suppléer à la stérilité du mien.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 56).

Je-li *participe présent* umístěn na začátku věty vedlejší, vyjadřuje ve většině případů vedlejší větu příčinnou. Jak lze vidět na uvedených příkladech, podmínka umístění *participe présent* na první místo ve větě je splněná a významově zde nahrazuje polovětná konstrukce vedlejší větu příčinnou. V sedmi případech, z celkových patnácti výskytů *participe présent* v díle *Manon Lescaut*, je *participe présent* využito právě ve funkci vedlejší věty příčinné. Opět je splněna podmínka shody podmětů v obou větách. Autor se tím tak vyhnul dalšímu použití věty uvozené spojkou, v těchto případech by se zvolila spojka podřadící *comme, étant donné que*, jelikož většina výskytů *participe présent* jako

polovětné konstrukce se objevuje již v delším souvětí. Toto souvětí je tedy s použitím polovětné konstrukce více přehledné a Francouz mu dá přednost. Čtenář nemusí být zahlcen zbytečně dlouhou větou, která může být nahrazena polovětnou konstrukcí. Lze tedy pozorovat skutečnost, že nejen samotné použití *participe présent* jako polovětné konstrukce zastupuje vedlejší větu příčinnou, ale lze také pozorovat důležitost umístění tohoto gramatického jevu ve větě, které odkazuje na správné pochopení významu.

4.1.2 Proposition subordonnée relative

Příklady:

„*Enfin un archer revêtu d'une bandoulière et le mousquet sur l'épaule, **ayant paru** à la porte, je lui fis signe de la main de venir à moi.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 48).

„*Nous avons été élevés ensemble, mais le bien de sa maison **étant** des plus médiocres, il était obligé de prendre l'état ecclésiastique, et il demeurait à Amiens après moi...*“ (PRÉVOST, 1977, s. 54).

Využití polovětné participiální konstrukce ve funkci vedlejší věty vztahné není tak frekventované, jak lze vidět z uvedených příkladů. Na zkoumaných deseti stranách díla *Manon Lescaut* se vyskytuje v této funkci pouze dvakrát. Tedy s porovnáním s ostatními využitími *participe présent* je toto zastoupení velmi nízké. I když jak píše Josef Hendrich: „*V písemném projevu příčestí přítomné často nahrazuje vztahnou větu...*“ (HENDRICH, 1992, s. 411), v tomto díle to nelze potvrdit. Lze tedy pozorovat skutečnost, že se autor spíše vyvaroval použití *participe présent* ve funkci vedlejší věty vztahné, ačkoli je zcela běžné. Tuto skutečnost můžeme vysvětlit tím, že autor spíše zvolil vedlejší větu vztahnou uvozenou vztahnými zájmeny *qui, que* před použitím polovětné konstrukce. Dále mohl zařadit místo polovětné konstrukce přídavné jméno.

4.1.3 Proposition subordonnée circonstancielle temporelle

Příklady:

„*La veille même de celui que je pensais quitter cette ville **étant** à me promener avec mon ami, qui s'appelait Tiberge...*“ (PRÉVOST, 1977, s. 54).

„*Il n'avait point entendu notre entretien, **s'étant promené** dans la cour, pendant que je parlais d'amour à ma belle maîtresse.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 56).

Na uvedených příkladech lze vidět, že *participe présent* jako polovětná konstrukce může nahradit vedlejší větu časovou. Toto použití není opět tak frekventované jako jiné funkce *participe présent*, tento jev se vyskytuje pouze dvakrát. Časové údaje jsou v románu *Manon Lescaut* vyjádřeny nejčastěji pomocí polovětných konstrukcí tvořených *infinitivy* nebo pomocí *gérondif* (viz předešlé kapitoly), popřípadě jinými prostředky, než jsou polovětné konstrukce, jako například příslovce. Přesto tento výskyt dokazuje, že se *participe présent* může vyjádřit časovou rovinu, zvláště jestliže stojí na začátku věty. Tento případ zde nepozorujeme, ale významově poukazuje *participe présent* na časový aspekt děje.

4.1.4 Proposition subordonnée circonstancielle consécutive

Příklady:

„*Comme je redoutais sa sagesse je me défîs de lui sous prétexte d'une commission, dont je le priai de se charger; **de sorte qu'étant arrivé** à l'auberge, j'eus le plaisir d'entretenir seul dans une chambre la souveraine de mon coeur.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 56).

Participe présent ve formě polovětné konstrukce vyjadřuje v těchto příkladech důsledek. Tento jev je ovlivněn hlavně předcházející spojkou *de sorte que*, která významově patří do kategorie spojek, které uvozují vedlejší větu důsledkovou. Shoda podmětů a výskyt této spojky pak vedl autora k zařazení právě *participe présent* do formy polovětné konstrukce.

4.1.5 Coordination

„*La curiosité me fit descendre de mon cheval que je laissai à mon valet, et étant entré avec peine en perçant la foule, je vis en effet quelque chose d'assez touchant.*“ (PRÉVOST, 1977, s. 48).

Také polovětná konstrukce tvořená *participe présent* má zde schopnost vyjádřit souřadný vztah s druhou větou hlavní, a to slučovací. Opět se musíme zaměřit na význam v rámci celé věty a ze kterého můžeme posoudit funkci polovětné konstrukce, a to, který větný člen nahrazuje. Tato funkce *participe présent* není tak běžná, autor použil toto vyjádření pouze jednou.

5 L'ÉCOLE DES FEMMES

Dílo *L'École des femmes* je veršovaná mravoličná komedie z roku 1662, jejímž autorem je Jean-Baptiste Poquelin, zvaný MOLIÈRE⁴. Komedie *L'École des femmes* spolu s dílem *L'École des maris*⁵ je považována za jádro Molièrovy dramatické tvorby. Molière byl kvůli těmto dílům kritizován, byly mu vytknuty prohřešky proti pravidlům a nemorálnosti (srv. ŠRÁMEK, 1997, s. 83).

Je třeba si uvědomit, že dílo *L'École des femmes* je veršovaná komedie z roku 1662. To znamená, že doba, ve které bylo dílo napsáno, a literární žánr měly vliv na autora a na to, jak zvolil slovní zásobu a syntaktickou stavbu vět. Musíme se tedy zamyslet nad tím, jak skutečnost, že je komedie *L'École des femmes* veršované dílo ze sedmnáctého století, ovlivňuje gramatický, syntaktický i sémantický aspekt díla.

Dle pravidel francouzské syntaxe a gramatiky se řídí stavba věty, jak věty jednoduché, tak i souvětí. Na příkladech z komedie *L'École des femmes* lze tato pravidla pozorovat obtížně, jelikož věty často obsahují velké množství přístavek a vět vložených. Obecně je dále třeba dbát na skutečnost, že veršované dílo má jinou grafickou podobu než

---

⁴ 1622-1673

⁵ 1661

dílo prozaické. Aby se docílilo z hlediska kompozice veršované podoby díla, je věta rozdělena na několik částí a jeden verš neoznačuje graficky jednu větu. Z tohoto důvodu uvádíme příklady vždy v kontextu, aby bylo zřejmé, jaký větný člen či polovětná konstrukce je vyjádřena pomocí *infinitif*, *gérondif* a *participe présent*. Jelikož, jak už jsme se zmínili, dílo *L'École des femmes* je bohaté na vložené věty a doplňující informace, které jsou dosazené do jedné věty, která je také většinou velmi dlouhá, nestačí uvést jako příklad pouze jeden verš, který obsahuje studovanou gramatickou konstrukci. Pro pochopení textu je důležitý kontext, ve kterém se tato konstrukce vyskytuje.

6 INFINITIF

V komedii *L'École des femmes* se hojně vyskytuje *infinitif* ve funkci větného členu a také jako polovětná konstrukce nahrazující větu vedlejší či hlavní. Použití *infinitivu* ve funkci větného členu převyšuje svojí frekvencí případy, kde je *infinitiv* uplatněn jako polovětná konstrukce.

V předešlé kapitole věnované *infinitivům* v díle *Manon Lescaut* jsme definovali vlastnosti *infinitivu* a možnosti jeho použití. S těmito poznatky nyní porovnáme i výskyt *infinitivu* v Molièrově komedii *L'École des femmes*.

6.1 Infinitif comme le membre de la phrase

Na zkoumaném vzorku díla *L'École des femmes* se *infinitif* vyskytuje ve značném zastoupení jako větný člen. Z celkových devadesáti devíti výskytů *infinitivu* v tomto díle je *infinitif* nejvíce použit jako jmenná část složeného přísudku. Dalšími frekventovanými větnými členy vyjádřenými *infinitivem* je přívlastek neshodný a další typy přísudku, tedy přísudek jednoduchý a přísudek slovesně jmenný. V několika případech se objevuje *infinitif* ve funkci doplňku, podmětu, předmětu nepřímého, příslovečného určení příčiny a způsobu nebo také ve funkci přístavku.

6.1.1 Infinitif dans le rôle du prédicat verbal

6.1.1.1 Prédicat verbal composé

V nejvíce případech se *infinitif* vyskytuje jako část složeného přísudku, kdy se *infinitif* plnovýznamového slovesa pojí neplnovýznamovým slovesem, které se časuje. Nejfrekventovanější neplnovýznamová slovesa v tomto díla jsou slovesa způsobová a dále se objevuje několik spojení plnovýznamového *infinitivu* s faktitivními slovesy *faire*, *laisser*.

Příklady:

„*Oui ; mais qui rit d'autrui*

*Doit **craindre** qu'en revanche on rie aussi de lui.*

J'entends parler le monde, et des gens se délassent

A venir débiter les choses qui se passent ;

Mais, quoi que l'on divulgue aux endroits où je suis,

Jamais on ne m'a vu triompher de ces bruits ;

J'y suis assez modeste ; et, bien qu'aus occurences

*Je puisse **condamner** certaines tolérances,*

Que mon dessein ne soit de souffrir nullement

Ce que d'aucuns maris souffrent paisiblement,

Pourtant je n'ai jamais affecté de le dire :

*Car enfin il faut **craindre** un revers de satire*

*Et l'on ne doit jamais **jur**er, sur de tels cas,*

*De ce qu'on pourra **faire** ou bien **ne faire pas**.*

Ainsi, quand à mon front, par un sort qui tout mène,

Il serait arrivé quelque disgrâce humaine,

Après mon procédé, je suis presque certain

Qu'on se contentera de s'en rire sous main ;

Et peut-être qu'encor j'aurai cet avantage

Que quelques bonnes gens diront que c'est dommage.

Mais de vous, cher compère, il en est autrement :

*Je vous le dis encor, vous risquez diablement.
Comme sur les maris accusés de souffrance
De tout temps votre langue a daubé d'importance,
Qu'on vous a vu contre eux un diable déchaîné,
Vous devez **marcher** droit pour n'être point berné ;
Et, s'il faut sur vous on ait la moindre prise,
Gare qu'aux carrefours on ne vous tympanise,
Et...* " (MOLIÈRE, 1986, s. 27).

Komedie *L'École des femmes* je literární dílo ze sedmnáctého století a na tuto skutečnost je třeba hledět během zkoumání použití jednotlivých gramatických jevů. Dále je toto dílo psané ve verších, což mělo zajisté také vliv na autorovu volbu slovní zásoby a uplatnění jednotlivých gramatických a větných konstrukcí.

Výskyt *infinitivu* jako části přísudku složeného není překvapujícím jevem. Jelikož, jak už jsme se několikrát zmínili, ve francouzském jazyce musí vždy k vyjádření děje nebo nějaké myšlenky přispět plnovýznamové sloveso. Pokud se tedy v textu vyskytuje neplnovýznamové sloveso v určitém času či způsobu, musí s ním být spojeno sloveso plnovýznamové, které je vyjádřené *infinitivem*. Lze tedy spíše sledovat tendenci autora k častému zařazení neplnovýznamových sloves. Zvláště v tomto díle se vyskytuje *infinitif* ve spojení se způsobovými slovesy *pouvoir, devoir, vouloir, falloir*. Celkem ve dvaceti devíti případech použití *infinitivu* jako části přísudku složeného se pojí s neplnovýznamovým způsobovým slovesem. Dále pak v šesti případech se *infinitif* objevuje ve spojení s faktitivním slovesem *faire* nebo *laisser*. Lze tedy pozorovat značnou oblibu v použití způsobových sloves. Je to možné pochopit ze sémantického hlediska tím, že projev získává jiný rozměr, než kdyby autor použil pouze plnovýznamová slovesa. Jelikož způsobová slovesa vyjadřují vždy nějakou okolnost nebo zdůraznění děje, významově se toto spojení způsobového slovesa s plnovýznamovým *infinitivem* dostává do jiné sémantické roviny. Dále toto časté použití *infinitivu* lze odůvodnit literárním žánrem této komedie, která je psaná ve verších. Aby autor docílil sdruženého rýmu, bylo třeba zvolit takové gramatické konstrukce, které umožňují požadované rozmístění větných členů ve verši. Dále je třeba upozornit na skutečnost, že z hlediska požadavku rýmu, se slova ve větě přesouvají a je třeba pozorně sledovat, jaký větný člen je *infinitivem* nahrazen.

6.1.1.2 *Prédictat simple*

Infinitiv ve funkci přísudku jednoduchého se objevuje ve studovaném vzorku v šesti případech. Jedná se o vyjádření blízké budoucnosti, pro které je typické použití slovesa *aller* v určitém tvaru a plnovýznamového slovesa ve formě *infinitivu*. Dále do této kategorie spadá vyjádření *le passé réçant*, které se skládá ze slovesa *venir* v určitém tvaru a z plnovýznamového slovesa v *infinitivu* připojené ke slovesu předložkou *de*. Nakonec lze do této skupiny zařadit vazebná spojení, která se projevují ze syntaktického hlediska jako *prédictat verbal simple*.

6.1.1.3 *Prédictat verbo-nominal*

Infinitif se v tomto díle také uplatňuje ve funkci slovesně jmenného přísudku, kde právě *infinitif* zastupuje jmennou část přísudku.

Příklad:

„*Car enfin vous savez qu'il n'est grands ni petits
Que de votre critique on ait vus garantis ;
Car vos plus grands plaisirs sont, partout où vous êtes,
De faire cent éclats des intrigues secrètes...*“
(MOLIÈRE, 1986, s. 26).

6.1.2 **Complément déterminatif**

Také v tomto díle lze sledovat značnou tendenci k použití *infinitivu* ve funkci přívlastku neshodného. V komedii *L'École des femmes* je *infinitif* použit v této funkci celkem v osmi případech.

Příklad:

*„Il est vrai, notre ami. Peut-être que chez vous
Vous trouvez des sujets **de craindre** pour chez nous ;
Et votre front, je crois, veut que du mariage
Les cornes soient partout l'infailible apanage.“*
(MOLIÈRE, 1986, s. 25).

Využití *infinitivu* ve funkci přívlastku neshodného je ve srovnání s ostatními výskyty *infinitivu* druhým nejfrekventovanějším uplatněním. Je nutno poukázat na skutečnost, že na zkoumaném vzorku deseti stran komedie *L'École des femmes* není použití přívlastku neshodného či shodného tak frekventované. Ve více případech výskytu přívlastku se jedná o přívlastek shodný, který je vyjádřen nejčastěji pomocí přídavných jmen, přívlastňovacích či ukazovacích zájmen. Co se týče použití přívlastku neshodného, jedná se o vyjádření podstatným jménem či *infinitivem*. S porovnáním výskytu *infinitivu* ve funkci ostatních větných členů v tomto díle lze ale potvrdit, že použití *infinitivu* ve funkci přívlastku neshodného je frekventovaným jevem a častým prostředkem pro bližší určení a charakteristiku podstatných jmen v tomto díle. S pozorovaným výskytem tohoto gramatického využití *infinitivu* a s poznatky týkajícími se této problematiky ve studovaném vzorku díla *Manon Lescaut* (viz kapitola 1.1.3) lze pozorovat oblíbenost použití *infinitivu* ve funkci přívlastku neshodného.

6.1.3 **Attribut verbo-nominal**

Toto dílo obsahuje na prvních deseti stranách studovaného výtisku čtyři případy, ve kterých se *infinitif* vyskytuje ve funkci doplňku.

„ Doplňek zaujímá mezi větnými členy zvláštní postavení tím, že rozvíjí slovesný přísudek a zároveň doplňuje, popřípadě určuje podmět nebo předmět věty. Doplňek se obvykle vyskytuje u některých neplnovýznamových sloves znamenajících buď stav, vzhled, zdání či pojmenování, nebo jejich změnu. Obojí se může týkat jak podmětu, tak předmětu.“
(HENDRICH, 1992, s. 573).

Doplňek může být ve francouzském jazyce vyjádřen různými způsoby, mezi které patří i *infinitif*. (srv. HENDRICH, 1992, s. 573-575).

Příklady:

*„L'un amasse du bien, dont sa femme fait part
A ceux qui prennent soin de le faire cornard ;
L'autre, un peu plus heureux, mais non pas moins infâme,
Voit **faire** tous les jours des présent à sa femme,
Et d'aucun soin jaloux n'a l'esprit combattu
Parce qu'elle lui dit que c'est pou sa vertu.
L'un fait beaucoup de bruit, qui ne lui sert de guères ;
L'autre en toute douceur laisse aller les affaires,
Et, voyant **arriver** chez lui le damoiseau,
Prend fort honnêtement ses gants et son manteau.“*
(MOLIÈRE, 1986, s. 26).

Tyto příklady dokazují, že se *infinitif* může také vyskytovat ve funkci doplňku. Ve srovnání s ostatními výskyty *infinitivu* ve funkci větných členů není toto zastoupení tak frekventované, jelikož se *infinitif* ve funkci doplňku objevil pouze ve čtyřech případech.

6.1.4 Sujet réel

Infinitif může vystupovat ve funkci všech větných členů, přesto se nevyskytuje ve všech funkcích stejně frekventovaně a v některých funkcích se nevyskytuje vůbec. *Infinitif* ve funkci podmětu se objevuje v díle *L'École des femmes* pouze ve dvou případech.

Příklad:

*„Un air doux et posé, parmi d'autres enfants,
M'inspira de l'amour pour elle dès quatre ans:
Sa mère se trouvant de pauvreté pressé,*

*De la lui demander il me vint la pensée,
Et la bonne paysanne, apprenant mon désir,
A s'ôter cette charge eut beaucoup de plaisir.*“
(MOLIÈRE, 1986, s. 30).

Vzhledem ke skutečnosti, že komedie *L'École des femmes* je psaná ve verších, se lze domnívat, že autor byl nucen volit skladbu věty v souladu s požadovaným rýmem. Tím můžeme odůvodnit velmi častou volbu *infinitivu* ve funkci různých větných členů, v tomto případě ve funkci podmětu. Kdybychom chtěli *infinitif* nahradit jiným slovním druhem, například podstatným jménem, museli bychom ho zařadit do celé věty, abychom zachovali význam použitého *infinitivu* ve funkci podmětu, což by znemožnilo vznik veršovaného díla.

6.2 Infinitif dans le rôle de la phrase

Infinitif, jako polovětná konstrukce ve funkci náhrady věty vedlejší či hlavní, je v tomto díle prezentován celkem v třiceti šesti případech. Ve srovnání s použitím *infinitivu* jako větného členu jsou polovětné konstrukce méně frekventované, především je použití polovětných konstrukcí méně různorodé. Zatímco *infinitif* v roli větného členu se vyskytuje v různých funkcích, *infinitif* jako polovětná konstrukce zastupuje pouze tři různé druhy vět. Nejvíce výskytů *infinitivu* jako polovětné konstrukce je použito ve funkci vedlejší věty účelové. Dále se *infinitif* uplatňuje ve funkci vedlejší věty obsahové a také jako náhrada hlavní věty vyjadřující odporovací vztah v souřadně spojeném souvětí.

6.2.1 Proposition subordonnée circonstancielle finale

Nejfrekventovanějším výskytem *infinitivu* ve formě polovětné konstrukce je náhrada vedlejší věty účelové. V této funkci se *infinitif* objevuje ve dvaceti čtyřech případech.

Příklady:

*„Dans un petit couvent, loin de toute pratique,
Je la fis élever selon mam politique,
C'est-à-dire ordonnant quels soins on emploierait
Pour la **rendre** idiote autant qu'il se pourrait.
Dieu merci, le succès a suivi mon attente.
Et, grande, je l'ai vue à tel point innocente
Que j'ai béni le Ciel **d'avoir trouvé** mon fait,
Pour me **faire** une femme au gré de mon souhait.
Je l'ai donc retirée, et, comme ma demeure
A cent sortes de monde est ouverte à toute heure,
Je l'ai mise à l'écart, comme il faut tout prévoir,
Dans cette autre maison, où nul ne me vient voir ;
Et, pour ne point **gâter** sa bonté naturelle,
Je n'y tiens que des gens tout aussi simples qu'elle.
Vous me direz: „Pourquoi cette narration?“
C'est pour vous **rendre** instruit de ma précaution.
Le résultat de tout est qu'en ami fidèle,
Ce soir, je vous invite à souper avec elle :
Je veux que vous puissiez un peu l'examiner,
Et voir si de mon choix on me doit condamner.“*
(MOLIÈRE, 1986, s. 30).

Z velmi frekventovaného výskytu infinitivní polovětné konstrukce ve funkci vedlejší věty účelové lze pozorovat silnou tendenci ve francouzském jazyce k používání této vedlejší věty. Na studovaném vzorku deseti stran díla *L'École des femmes* se vyskytují pouze dva druhy vedlejší věty vyjádřené infinitivní polovětnou konstrukcí a použití *infinitivu* k vyjádření vedlejší věty účelové značně převládá nad vyjádřením vedlejší věty obsahové. Lze to odůvodnit jednak oblíbeností vedlejší věty účelové, jednak lze toto časté použití připsat skutečnosti, že dílo *L'École des femmes* je dílo dramatické, určené pro přednes divákům, který byl zajisté do určité míry časově limitován a nebylo tedy možné vysvětlovat jednání protagonistů složitými frázemi. Nejjednodušším způsobem, jak

vysvětlit důvod jednání postav, je použití vedlejší věty účelové. Navíc pokud je splněna podmínka rovnosti podmětů věty hlavní a vedlejší, je použití polovětné konstrukce ve funkci vedlejší věty účelové nejen logické, ale i gramaticky správné.

6.2.2 Proposition subordonnée complétive

V tomto díle se *infinitif* vyskytuje pouze v pěti případech ve funkci vedlejší věty obsahové.

Příklady:

„Mais comment voulez-vous, après tout, qu'une bête

Puisse jamais savoir ce que c'est qu'être honnête ?

Outre qu'il est assez ennuyeux, que je croi,

D'avoir *toute sa vie une bête avec soi,*

*Pensez-vous le bien **prendre**, et que sur votre idée*

La sûreté d'un front puisse être bien fondée ?

Une femme d'esprit peut trahir son devoir ;

*Mais il faut, pour le moins, qu'elle ose le **vouloir** ;*

Et la stupide au sien peut manquer d'ordinaire

*Sans en avoir l'envie, et sans penser le **faire**.“*

(MOLIÈRE, 1986, s. 29).

S porovnáním výskytu *infinitivu* ve funkci vedlejší věty obsahové v díle *Manon Lescaut* lze pozorovat značný rozdíl ve frekvenci tohoto použití *infinitivu*. Zatímco v díle *Manon Lescaut* je vedlejší věta obsahová nahrazena infinitivní polovětnou konstrukcí velmi často, v komedii *L'École des femmes* tomu tak není. Toto uplatnění *infinitivu* je spíše nízké. Přesto lze pozorovat možnost použití vedlejší věty obsahové vyjádřené infinitivní konstrukcí a lze tedy pozorovat opět tendenci k použití polovětné konstrukce místo vedlejší věty.

6.2.3 Coordination

Infinitif jako součást souvětí souřadného, ve kterém vystupuje jako náhrada věty hlavní spojené vztahem odporovacím k řídicí větě, se vyskytuje v komedii *L'École des femmes* pouze pětkrát.

Příklad:

*„Nous sommes ici seuls, et l'on peut, ce me semble,
sans craindre d'être ouïs, y discourir ensemble“*

(MOLIÈRE, 1986, s. 25).

Opět lze pozorovat skutečnost, že uplatnění infinitivní polovětné konstrukce ve funkci věty hlavní v souřadně spojeném souvětí není v tomto díle tak frekventované. *Infinitivu*, který v těchto případech vyjadřuje větu hlavní, předchází vždy předložka *sans*, která poukazuje na odporovací vztah v souřadně spojeném souvětí.

7 GÉRONDIF

„On appelle traditionnellement gérondif la combinaison de la préposition en et de ce qu'au point de vue morphologique, il est difficile de ne pas considérer comme un véritable participe.

Il n'y a pas lieu, semble-t-il, d'en faire un mode différent du participe, pour un certain nombre de raisons. D'abord, comme le disent Martin Riegel, Jean-Christophe Pellat et René Rioul:

Le gérondif et le participe présent ont des caractéristiques verbales communes: ils sont invariables, ils se terminent toujours par -ant et ils peuvent recevoir les compléments du verbe. Ils subissent [normalement] une même contrainte syntaxique: lorsqu'ils sont placés en tête de phrase, leur sujet doit être le même que celui du verbe principal.

D'autre part, alors que la distinction entre participe présent et gérondif a été tardivement importée dans les grammaires françaises à partir des grammaires latines, il faut bien reconnaître, comme le remarquent justement Brunot et Bruneau, que le gérondif français, à l'époque moderne, joue un rôle essentiellement différent de celui du gérondif latin. Enfin, contrairement à ce que disent les grammaires scolaires, et contrairement à ce qui se passe en latin, le prétendu gérondif n'est pas limité à la combinaison de en avec un forme verbale en -ant, homonyme du seul participe présent.“ (TOURATIER, 1996, s. 54).

„Le gérondif n'est qu'un emploi particulier du participe, emploi que l'on pourrait caractériser d'adverbial.“ (TOURATIER, 1996, s. 54).

„C'est à partir du XVIIIe siècle seulement que le gérondif est précédé obligatoirement de EN.“ (CHEVALIER, 1982, s. 374).

Z uvedených definic lze pozorovat skutečnost, že rozdíl mezi užitím *gérondif* a *participe présent* ve francouzském jazyce není vždy jednoznačný. *Gérondif* a *participe présent* mají společné rysy, které lze rozeznat dle grafické podoby, jelikož v současném francouzském jazyce předchází *gérondif* předložka *en*. Jak uvádí publikace Grammaire Larousse du français contemporain, tato předložka *en* se začala využívat ve spojení s *gérondif* až v osmnáctém století. (srv. CHEVALIER, 1982, s. 374). Dílo *L'École des femmes* bylo napsané v roce 1662, tedy v době, než se začala používat předložka *en* povinně ve spojení s *gérondif*.

Příklad:

„L'un fait beaucoup de bruit, qui ne lui sert de guères ;

L'autre en toute douceur laisse aller les affaires,

*Et, voyant **arriver** chez lui le damoiseau,*

Prend fort honnêtement ses gants et son manteau.“

(MOLIÈRE, 1986, s. 26).

Na uvedeném příkladu je patrné, že je *infinitif* slovesa *arriver* spojen se slovesným tvarem končícím na *-ant*. Grafická forma odpovídá *participe présent*, ale ze sémantického hlediska odpovídá toto spojení spíše vlastnostem *gérondif*. Lze se tedy domnívat, že se

jedná o případ použití *gérondif* pouze bez spojení s předložkou *en*. Tomuto tvrzení nasvědčuje význam konstrukce a také doba, ve které dílo vzniklo. Jelikož může *participe présent* nahradit také větu časovou, není toto určení zcela jisté. Vzhledem ke skutečnosti, že se předložka *en* začala používat povinně až v osmnáctém století, se lze domnívat, že tento příklad použití slovesného tvaru končící na *-ant* je případem použití *gérondif* bez předložky *en*.

8 PARTICIPE PRÉSENT

V díle *L'École de femmes* se vyskytuje *participe présent* pouze ve čtyřech případech, nejčastěji se objevuje ve funkci vedlejší věty vztahné a v jednom případě ve funkci přísudku slovesného jednoduchého.

8.1 Proposition subordonnée relative

Tato komedie obsahuje pouze tři výskyty *participe présent* ve funkci vedlejší věty vztahné vyjádřené polovětnou konstrukcí.

Příklady:

„*Chacun a sa méthode.*

En femme, comme en tout, je veux suivre ma mode.

Je me vois riche assez pour pouvoir, que je croi,

Choisir une moitié qui tienne tout de moi

Et de qui la soumise et pleine dépendance

N'ait à me reprocher aucun bien ni naissance.

Un air doux et posé, parmi d'autres enfants,

M'inspira de l'amour pour elle dès quatre ans :

*Sa mère se **trouvant** de pauvreté pressée,*

De la lui demander il me vint la pensée,

*Et la bonne paysanne, **apprenant** mon désir,*

*A s'ôter cette charge eut beaucoup de plaisir.
Dans un petit couvent, loin de toute pratique,
Je la fis élever selon ma politique,
C'est-à-dire ordonnant quels soins on emploierait
Pour la rendre idiote autant qu'il se pourrait.
Dieu merci, le succès a suivi mon attente.*“
(MOLIÈRE, 1986, s. 30).

Pro *participe présent* je typické, že nahrazuje vedlejší větu vztahnou. Je tedy logické, že *participe présent* ve formě polovětné konstrukce nahrazuje v tomto díle nejvíce právě tuto vedlejší větu. Zajímavým faktem ovšem zůstává, že se polovětná konstrukce ve formě *participe présent* v tomto díle vyskytuje pouze čtyřikrát. Tuto skutečnost lze odůvodnit tím, že komedie *L'École des femmes* je dramatické dílo určené k přednesu před diváky a jedná se o dialogy mezi jednotlivými osobami. Z této skutečnosti lze vyvodit, že použití *participe présent* není v mluvené podobě tak frekventované jako v psaném projevu. V porovnání s výskytem *participe présent* v díle *Manon Lescaut* je použití v komedii *L'École des femmes* velmi nízké. Dále v porovnání s uplatněním *infinitivu* v tomto díle je výskyt *participe présent* téměř zanedbatelný. Zatímco *infinitif* je použit v této komedii velmi často, jak ve funkci větných členů, tak ve funkci polovětné konstrukce zastupující celé věty, *participe présent* se ve funkci větného členu vůbec neobjevuje, i když schopnost vyjádřit větný člen má. Dále musíme přihlídnout ke skutečnosti, že komedie *L'École des femmes* je psaná ve verších a autor musel dbát na takovou volbu slov a slovních spojení, aby mohl veršovaného díla docílit. Proto se mohl vyvarovat použití *participe présent* a využít jiných prostředků.

8.2 Participe présent dans la phrase principale

Dalším případem použití *participe présent*, které se v této komedii, vyskytuje, je vyjádření věty hlavní. V této funkci se *participe présent* uplatňuje pouze jednou.

Příklad:

*„Dans un petit couvent, loin de toute pratique,
Je la fis élever selon ma politique,
C'est-à-dire **ordonnant** quels soins on emploierait
Pour la rendre idiote autant qu'il se pourrait.“*
(MOLIÈRE, 1986, s. 30).

Na tomto příkladu použití *participe présent* lze pozorovat důležitost sémantického hlediska. Teprve význam celého souvětí dokazuje, že *participe présent* v tomto souvětí zastupuje větu hlavní. Lze tedy pozorovat další možnost uplatnění polovětné konstrukce vyjádřené *participe présent*. Tuto konstrukci lze nahradit větou hlavní, to znamená, použitím podmětu a slovesa *ordonner* v určitém tvaru ve funkci přísudku slovesného jednoduchého. Významově tato polovětná konstrukce vyjádřená *participe présent* odpovídá větě hlavní, ale autor upřednostnil polovětnou konstrukci, jelikož by věta byla dlouhá a neumožnila by vytvoření rýmu.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme si kladli za cíl zjistit frekvenci výskytu a způsob využití polovětných konstrukcí vyjádřených pomocí *infinitivu*, *gérondif* a *participe présent*. Abychom mohli dojít k určitému závěru, opřeli jsme se o zkoumání vzorku deseti stran studovaných výtisků děl *Manon Lescaut* a *L'École des femmes*, na kterém se vyskytovaly jednotlivé gramatické konstrukce. Určením jejich funkce ve větách jsme došli k následujícím závěrům.

Obě studovaná díla se od sebe odlišují literárním žánrem a dobou vzniku. Výběr odlišných děl sloužil k tomu, abychom ukázali vliv těchto okolností na použití polovětných konstrukcí. Tyto rozdíly v některých aspektech ovlivnily uplatnění polovětných konstrukcí vyjádřených *infinitivem*, *gérondif* a *participe présent*. V dalších případech se tato skutečnost na použití polovětných konstrukcí neprojevila a uplatnění polovětných konstrukcí je v obou dílech podobné.

Pro dílo *Manon Lescaut* jsou typická delší souvětí skládající se z více vět. Častým jevem v tomto románu byla náhrada věty ze souvětí pomocí polovětné konstrukce vyjádřené *infinitivem*, *participe présent* nebo *gérondif*. Použitím polovětné konstrukce se už tak dlouhé souvětí stalo přehlednějším. Lze tedy pozorovat jisté ekonomické vyjadřování a striktní dodržování gramatických pravidel týkajících se shody podmětů ve větách souvětí, v případě použití *infinitivu* shody podmětu vedlejší věty s předmětem věty hlavní.

Dílo *Manon Lescaut* je bohaté na výskyt polovětných konstrukcí. Lze také pozorovat několik uplatnění polovětných konstrukcí v jednom souvětí. Pozorovali jsme i skutečnost, že se samotná polovětná konstrukce stala řídicí jednotkou pro další polovětnou konstrukci.

Zkoumáním vzorku díla *Manon Lescaut* jsme zjistili, že uplatnění *infinitivu* je velmi frekventované. *Infinitif* se hojně vyskytoval ve funkci větných členů a také ve funkci polovětné konstrukce. Výskyt polovětných konstrukcí byl sice hojný, ale nebyl tak různorodý. V díle *L'École des femmes* pozorujeme podobné zastoupení polovětných konstrukcí vyjádřených *infinitivem*. Na jednotlivých příkladech použití *infinitivu* lze pozorovat skutečnost, že francouzská literatura je bohatá na výskyt polovětných konstrukcí. Zvláštním zjištěním je, že se *infinitif* jako polovětná konstrukce vyskytuje

pouze v omezeném množství druhů vedlejších vět. Obě zkoumané publikace obsahují na vzorku deseti stran celkem velké množství příkladů uplatnění polovětné konstrukce ve funkci vedlejší věty účelové a obsahové. Dále se často objevuje *infinitif* ve funkci hlavní věty spojené s předložkou *sans que*, která naznačuje odporovací vztah v souřadně spojeném souvětí. Dílo *L'École des femmes* obsahuje pouze tři druhy těchto větných celků nahrazených pomocí infinitivní polovětné konstrukce. Dílo *Manon Lescaut* obsahuje navíc další způsob uplatnění polovětné konstrukce vyjádřené *infinitivem*, a to náhradu vedlejší věty časové a nepravé vedlejší věty. Tato náhrada je velmi zajímavým příkladem, jak umí francouzský jazyk uplatňovat polovětné konstrukce k vyjádření různých vztahů v souvětí, i když z gramatického hlediska se jedná o vedlejší větu.

Dále jsme zjistili, že polovětné konstrukce vyjádřené *gérondif* a *participe présent* jsou méně frekventované než výskyt infinitivní polovětné konstrukce. Polovětné konstrukce vyjádřené *gérondif* nahrazují vedlejší větu časovou a dále vyjadřují slučovací vztah mezi dvěma hlavními větami. *Participe présent* ve funkci polovětné konstrukce nahrazuje vedlejší větu příčinnou a vztažnou.

V prozaickém díle *Manon Lescaut* se tyto gramatické jevy vyskytují častěji než ve veršované komedii *L'École des femmes*. Z této skutečnosti lze vyvodit, že použití gramatických konstrukcí *participe présent* a *gérondif* slouží spíše k popisu a vysvětlování okolností příběhu. V mluveném projevu, jako je text komedie *L'École des femmes*, který obsahuje dialogy mezi jednotlivými postavami, není výskyt těchto polovětných konstrukcí tak častý.

V souladu s definicemi z publikací věnovaných francouzské gramatice lze říci, že výskyt polovětných konstrukcí vyjádřených pomocí *infinitivu*, *gérondif* a *participe présent* není překvapující. Pokud souvětí splňují gramatické podmínky vycházející z pravidla shody podmětů, francouzský mluvčí upřednostní použití polovětné konstrukce a často je toto použití ze syntaktického hlediska jediné gramaticky správné. Z frekventovaného výskytu polovětných konstrukcí lze vyvodit, že jsou ve studovaných publikacích z osmnáctého a sedmnáctého století striktně dodržována gramatická pravidla.

Demonstrací frekvence jednotlivých polovětných konstrukcí jsme prokázali, že je třeba klást důraz na výuku gramatických jevů, *infinitivu*, *gérondif* a *participe présent*, již v začátcích studia francouzského jazyka. Učitel se musí zaměřit po výkladu gramatické stránky *infinitivu*, *gérondif* a *participe présent* především na výuku uplatnění této

gramatické problematiky, jelikož jak jsme dokázali, ve francouzských dílech se tyto polovětné konstrukce často objevují. Pokud nebude student plně ovládat jejich použití, znemožní mu to správné pochopení francouzského textu.

RESUMÉ

Le sujet de ce mémoire est La Fréquence de *l'infinitif, du gérondif et du participe présent* dans la langue de belles lettres. Ce mémoire est basé sur la recherche statistique de *l'infinitif, du gérondif et du participe présent* dans des oeuvres qui diffèrent par leur genre et leur date de parution. La recherche s'appuie sur la présence de ces phénomènes de grammaire dans un échantillon qui se compose de dix pages de chaque oeuvre étudiée.

Après avoir élaboré des définitions concernant la grammaire et l'emploi de *l'infinitif, du gérondif et du participe présent*, nous les comparerons aux exemples que nous avons trouvés dans le texte de deux oeuvres étudiées. Avant tout, nous voudrions montrer grâce à la recherche la présence et l'utilisation des formes verbales – *l'infinitif, le gérondif et le participe présent*. Puis, nous chercherons des *exemples* pour savoir si le genre et l'époque de la parution des oeuvres influencent l'usage et la présence de ces formes du verbe. Ensuite, nous voudrions justifier le fait que *l'infinitif, le gérondif et le participe présent* dans le rôle de la phrase est un usage de la syntaxe française qui est souvent utilisé par les auteurs français. Le but de ce mémoire n'est pas seulement l'étude de la présence statistique de *l'infinitif, du gérondif et du participe présent*, mais nous voudrions souligner également l'importance de l'enseignement de cette problématique grammaticale pendant les cours de langue française dans les écoles.

La première partie de ce mémoire est consacrée à l'étude de l'emploi et de la présence de *l'infinitif, du gérondif et du participe présent* dans le roman *Histoire du chevalier des Grieux et de Manon Lescaut* qui fut écrit par l'abbé Prévost et publié au dix-huitième siècle. Dans la deuxième partie nous analyserons les problèmes de grammaire française qui sont présents dans la comédie *L'École des femmes* qui a été rédigée par Molière au dix-septième siècle. Nous avons choisi avec intention ces deux oeuvres parce que les différences de date de parution et de genre de ces deux livres serviront à faire la comparaison de l'emploi et de la présence dans la langue écrite et parlée. Étant donné que le roman *Manon Lescaut* est une oeuvre prosaïque et le drame *L'École des femmes* est écrit en vers et destiné à la présentation devant le public, nous pouvons bien voir le style dans lequel cette problématique grammaticale est plus utilisée.

Cette étude a permis de constater que c'est avant tout *l'infinitif* qui est souvent utilisé par les auteurs français et que *l'infinitif* apparaît le plus souvent dans les deux livres

étudiés. Nous pouvons aussi observer le fait que *l'infinitif* est employé, presque avec la même intensité, dans le rôle de la phrase et du membre de la phrase.

L'infinitif dans le rôle de la phrase remplace surtout la proposition subordonnée circonstancielle finale. Dans ce cas, *l'infinitif* est lié avec la phrase principale par la préposition *pour* ou *afin de*. L'autre cas de l'emploi de *l'infinitif* dans le rôle de la phrase est une formulation de la proposition subordonnée complétive ou de la phrase complexe coordonnée adversative. Le roman *Manon Lescaut* contient en plus *l'infinitif* dans le rôle de la proposition subordonnée circonstancielle temporelle. Nous avons prouvé le fait que *l'infinitif* apparaît très souvent dans le rôle de la phrase mais cela aborde les informations quantitatives. Nous pouvons observer seulement quatre types de phrase même si *l'infinitif* est capable d'exprimer la majorité des phrases subordonnées.

Quant à *l'infinitif* dans le rôle de membre de la phrase nous le trouverons dans la plupart des cas comme partie du prédicat verbal composé qui est lié avec le verbe à sens réduit. Nous pouvons alors voir la tendance forte dans l'emploi des verbes à sens réduit surtout l'emploi des verbes modaux comme *pouvoir*; *vouloir*; *devoir* et des verbes factitifs *faire* et *laisser*. L'autre possibilité de l'emploi de *l'infinitif* dans le rôle de membre de la phrase est le complément déterminatif, le complément d'objet direct et indirect, l'attribut verbo-nominal ou le sujet réel.

Nous avons trouvé seulement des exemples de l'emploi du *gérondif* dans le rôle de la phrase. *Le gérondif* remplace le plus souvent la phrase subordonnée circonstancielle temporelle et la phrase complexe coordonnée de jonction. La présence du *gérondif* n'est que dans le roman *Manon Lescaut* et un exemple de l'emploi du *gérondif* dans le rôle de la phrase complexe subordonnée circonstancielle temporelle. Nous avons prouvé que le genre d'une oeuvre influence la présence du *gérondif*. La comédie *L'École des femmes* est, en fait écrite dans une langue plutôt orale, parce que ce sont des dialogues entre les personnages. Nous supposons que *le gérondif* serve surtout à la description de l'histoire principale. En plus, l'époque de la parution de l'oeuvre est importante puisqu'elle influence la grammaire, le moyen de l'écriture du *gérondif* qui est seulement à partir du dix-huitième siècle lié obligatoirement avec la préposition *en*. C'est-à-dire que *le gérondif* était identique avec la forme du *participe présent*.

Nous avons prouvé que *le participe présent* se trouve le plus souvent dans la langue française écrite, ainsi la majorité des emplois du *participe présent* se trouve dans le roman

Manon Lescaut. Le *participe présent* est utilisé dans le rôle de la phrase complexe subordonnée relative, circonstancielle causale, temporelle, consécutive et de la coordination de jonction. Quant à l'emploi du *participe présent* dans le rôle de la phrase dans la comédie *L'École des femmes*, le *participe présent* apparaît dans le rôle de la proposition subordonnée relative. Cela prouve de nouveau le fait que le *participe présent* ne se trouve pas souvent dans la langue orale.

Il est maintenant évident que la présence de *l'infinitif*, *du gérondif* et *du participe présent* est forte dans la littérature française. Si la phrase complexe suit des règles de grammaire, comme l'accord des sujets réels dans les deux parties de la phrase complexe, l'auteur français préfère l'emploi de *l'infinitif*, *du gérondif* ou *du participe présent* à la phrase. Du point de vue syntaxique, l'emploi des formes verbales dans le rôle de la phrase est plus préféré que la phrase et les auteurs suivent strictement ces règles de grammaire.

Grâce à la forte présence de *l'infinitif*, *du gérondif* et *du participe présent* nous prouvons qu'il est nécessaire de bien apprendre cette problématique grammaticale aux élèves pendant les cours du français dans les écoles, parce que l'incompréhension de cet emploi ne permet pas la lecture correcte des oeuvres françaises.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Primární literatura

MOLIÈRE. *L'École des femmes*. Paris: LGF, 1986, 190 s. ISBN 2-253-03856-3.

abbé PRÉVOST. *Histoire du chevalier des Grieux et de Manon Lescaut*. Paris: Gallimard, 1977, 249 s.

Sekundární literatura

BOULARÈS, Michèl a Jean-Louis FRÉROT. *Grammaire progressive du français/ niveau avancé avec 400 exercices*. Paris: Clé International, 1997, 192 s. ISBN 978209033862-1.

DELATOUR, Yvonne. *Grammaire du Français: cours de civilisation Française de la Sorbonne*. Paris: Hachette, 1991, 336 s. ISBN 20-101-5601-3.

HENDRICH, Josef, Otomar RADINA a Jaromír TLÁSKAL. *Francouzská mluvnice*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 700 s. ISBN 80-042-6212-0.

CHEVALIER, Jean-Claude, a kol. *Grammaire Larousse du français contemporain*. Paris: Larousse, 1982, 494 s. ISBN 2-03-800090-5.

Le Robert: Dictionnaire du français. Paris: Clé International, 2004, 1232 s.

ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986, 386 s.

ŠRÁMEK, Jiří. *Dějiny francouzské literatury v kostce*. Olomouc: Votobia, 1997, 469 s. ISBN 80-719-8240-7.

TOMASSONE, Roberte a Claudine LEU-SIMON. *Pour enseigner la grammaire*. Paris: Delagrave, 1996, 317 s. Delagrave pédagogie. ISBN 22-060-0794-0.

TOURATIER, Christian. *Le système verbal français: description morphologique et morphématique*. Paris: A. Colin, 1996, 253 s. Collection U. ISBN 22-000-1378-7.

SEZNAM POUŽITÝCH TERMÍNŮ

Gérondif – Přechodník přítomný, gerundium

Gérondif comme le membre de la phrase – Gérondif jako větný člen

Gérondif dans le rôle de la phrase – Gérondif jako polovětná konstrukce

Infinitif – Infinitiv

Infinitif comme le membre de la phrase – Infinitif jako větný člen

Infinitif dans le rôle de la phrase – Infinitiv jako polovětná konstrukce

Participe présent – Příčestí přítomné

Participe présent dans le rôle de la phrase – Participe présent jako polovětná konstrukce

Attribut verbo-nominal – Doplněk

Complément déterminatif – Přívlástek neshodný

Complément d'objet direct et indirect – Předmět přímý a nepřímý

Coordination – Souřadnost

Phrase principale – Věta hlavní

Proposition subordonnée circonstancielle consécutive – Vedlejší věta přípustková

Proposition subordonnée circonstancielle finale – Vedlejší věta účelová

Proposition subordonnée circonstancielle finale fausse - Nepravá vedlejší věta

Proposition subordonnée circonstancielle temporelle – Vedlejší věta časová

Proposition subordonnée complétive – Vedlejší věta obsahová

Prédicat verbal composé – Přísudek složený

Prédicat verbal simple – Přísudek jednoduchý

Prédicat verbo-nominal – Přísudek slovesně jmenný

Sujet réel – Podmět

Verbe factitif – Faktitivní sloveso